

**Kazakistan Ülke Raporu
(Otomotiv Sektörü Açısından)**

Uludağ İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği

Ar-Ge Şubesi

Aralık, 2018

GSYİH (Milyon \$)	KBGSYİH (\$)	Büyüme Oranı (%)	Nüfus	Yüzölçümü (km ²)	Başkent
179.250 (2018 tahmini, IMF)	9.709 (2018 tahmini, IMF)	3,16 (2018 tahmini, IMF)	18.463.000 (2018 tahmini, IMF)	2.724.900	Astana

Ekonomik Yapı

1991 yılında gerçekleşen bağımsızlık öncesinde Kazakistan'ın uzmanlaşmaya dayalı Sovyet sistemi içindeki rolü buğday üretimi, metalurji ve mineral üretimi üzerinde yoğunlaşmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılması, merkezi planlı ekonominin çöküşü ile birlikte Kazakistan'ın üretiminde ciddi bir düşüş meydana gelmiştir. Ekonomisi büyük ölçüde Rusya'ya bağlı olan Kazakistan'ın bağımsızlık sonrası yaşadığı durgunluk döneminde tüketim malları üretimi gibi bazı alt sanayi sektörleri büyük zarar görmüştür. Sonuç olarak 1990'lar süresince GSYİH içinde sanayi sektörünün payı gerilemiştir. 2000 yılı itibarı ile sanayi sektörü GSYİH içindeki payı yeniden yüzde otuzlara ulaşmıştır. Bunda en önemli rolü, yatırımlarla ivme kazanan petrol sektörü oynamıştır. Günümüzde petrol, toplam sınaî üretimin yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

Kazak ekonomisinin diğer önemli sektörleri ise metal işleme ve çelik üretimidir. Bu sektörler de Sovyet sonrası dönemde ülkeye giren yabancı yatırımlar sayesinde en çabuk toparlanan sektörler olmuştur.

İnşaat sektörü neredeyse tamamen petrol sektörüne bağımlı olup, sektörün GSYİH içindeki payı petrol sektöründeki yatırımlarla birlikte aşamalı olarak artmıştır. Ekonominin geri kalanı, küçük olmakla birlikte hızla gelişen hizmet sektöründen ve verimsiz, emek-yoğun tarım sektöründen oluşmaktadır. Tarım sektörü en fazla istihdam sağlayan sektördür.

Günümüzde tarım sektörünün GSYİH'daki payı yalnızca %5,4 olmuştur. Bu oran, 1992 yılında %23'tür. Üretimde giderek önem kazanan gıda sanayi ürünlerinin ihracat gelirleri içindeki payı ise düşük düzeydedir.

Ekonomik büyümenin ve yabancı yatırımların olumlu etkisi sayesinde gerçekleşen refah artışının nüfusun her kesimi tarafından paylaşılamamasına rağmen fakirlik düşüş eğiliminde olup gelir dağılımı iyileşmektedir. Kırsal kesimdeki fakirlik çok daha belirgindir. Özellikle ülkenin güneyinde yerleşik Kazaklar kırsal kesimde yaşayan nüfus içindeki en fakir kesimdir.

1999-2014 yılları arasında gözlenen hızlı ekonomik büyüme istihdam artışını tetiklemiş ve yaşam standardını yukarı çekmiştir. Yıllık ortalama işsizlik oranı 1999 yılında %13,5 iken, 2017 yılında %4,9'a gerilemiştir.

Reel ücretlerdeki artış da olumlu etkilerini göstermeye başlamış olup, tüketim malları ithalatı artış eğilimine girmiştir. Yaşam standartlarının yükselmesinde Tenge'nin istikrarı önemli role sahiptir.

Kazakistan, Dolar bazında BDT ülkeleri içinde-Rusya hariç- en yüksek kişi başı GSYİH ve aylık ücretlere sahip ülkedir. Bu göreceli yüksek refah düzeyinin en önemli göstergelerinden biri de ülkeye diğer Merkezi Asya ülkelerinden özellikle Özbekistan'dan giren çok sayıdaki kaçak göçmendir. Özbek işçiler her yıl yaz mevsiminde pamuk toplamak üzere ülkeye gelmektedir.

Ekonomide yaratılan katma değerin büyük bir bölümü hidro karbon sektöründe kaynaklanmaktadır. Petrol üretimi ülkenin batısındaki Hazar Denizi'ne yakın bölgelerde yoğunlaşmıştır. Ağır sanayi sektörü ülkenin kuzeyinde konumlanmış olup, bu bölgede nüfusun çoğunluğunu Ruslar oluşturmaktadır. Eski kollektif çiftliklerde gerçekleştirilen hububat üretiminin büyük çoğunluğu da ülkenin kuzeyinde yapılmaktadır. Ülkenin güneyinde de bir miktar petrol bulunmakla birlikte bu bölgede daha çok tarımsal üretim gerçekleştirilmektedir. Bu bölgede Kazak nüfus pamuk üretimi gerçekleştirmektedir. Aral Gölü'nün kuruması bölgede tarımsal üretimi olumsuz etkilemektedir. Bölge, ülkenin en fakir bölgesidir. Ülkenin en doğusunda bulunan Almatı ülkenin finans ve iş merkezidir. Başkent Astana, ülkenin orta-kuzey bölümünde konumlanmıştır.

Ekonomi Politikaları

Kazakistan'da bağımsızlıktan bu yana ekonomi politikaları, neredeyse tüm varlıkların devlet mülkiyetinde olduğu merkezi planlamadan, özel sektörün ağırlık kazandığı piyasa temelli ekonomiye geçiş üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu geçişin ilk 5 yılında Sovyet sistemi içinde kurulan ihracat piyasasının çöküşü ve büyük ölçekli Sovyet mali yardımlarının kaybedilmesi nedeniyle çok şiddetli üretim düşüşü yaşanmıştır. Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Kazakistan'ı çok büyük ölçekli, verimliliği ve rekabet gücü düşük bir ağır sanayi sektörü ile baş başa bırakmış, verimliliği artırma fırsatı olmasına rağmen dünya piyasaları ile rekabete girmek üzere girişimlerin yeniden yapılanması yavaş bir süreç olmuştur.

Ülke, ciddi ekonomik reformlar uygulamaya ancak 1994 yılında bir istikrar, özelleştirme ve yabancı yatırım paketi ile başlamıştır. Pazar ekonomisi için gereken reformların gerçekleştirilmesi zaman almış olsa da, ülke bu yönde önemli bir gelişme göstermiş durumdadır.

Ekonomi politikalarının oluşturulmasında Cumhurbaşkanı en önemli rolü üstlenmektedir. Ana ekonomi politikalarının çoğunluğu Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile yürürlüğe konmaktadır. Cumhurbaşkanlığının yanı sıra Merkez Bankası da ekonomideki önemli kurumsal aktörlerden biridir.

2003-2015 yılları için uygulamaya koyulan Yenilikçi Sınai Kalkınma Programı, ekonomide sektörel çeşitlendirme sağlamayı ve uzun vadede hizmet ve teknoloji sektörleri bakımından güçlü bir ekonomi yaratmayı amaçlamıştır.

Kazakistan'ın 2030 Stratejisi ise ulusal güvenlik, siyasi istikrarın sağlanması ve sağlamlaştırılması, ülkeye yabancı yatırımların çekilmesi ve buna dayalı gelişme sağlanması, halkın sağlık ve eğitiminin iyileştirilmesi, enerji kaynaklarının etkin kullanımı, ulaşım ve telekomünikasyon altyapısının geliştirilmesi.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Enflasyon

Önceki yıllarda, petrol fiyatlarındaki artışa rağmen, şirketler ve tüketicilerin kredilere erişiminin sınırlı olması sebebiyle iç talebin etkilenmesi yıllık ortalama enflasyonun istikrarlı biçimde %6'lar seviyesine düşmesini sağlamıştır. Önceki yıllarda hızla yükselen gıda fiyatları, bölgesel kuraklık ve yüksek uluslararası fiyatlarının etkisiyle yıllık enflasyon %7

lere kadar yükselmiş, 2015 yılında enflasyon oranı %6,45'e düşmüştür. 2014-19 yılları için düşük hızda artacak para arzı ve iç talep tüketici fiyatlarını etkileyecektir. Kazakistan'ın ihracatçısı olduğu emtia fiyatlarının tekrar yükselmeye başlaması ile beraber enflasyonun 2018'de %6,4 olması ve takibeden yıllarda azalmaya devam etmesi beklenmektedir.

Dış Ticaret ve Cari İşlemler Dengesi

2009 yılında 4,2 milyar dolarlık açık veren cari işlemler dengesi 2010'da toparlanarak fazla vermiş 2014 yılında ise fazla 4,1 milyar dolara ulaşmıştır. Fazlanın en önemli sebebi. 2009 yılından itibaren yükselişe geçen petrol fiyatlarıdır.

Cari işlemler dengesi 2011-14 döneminde, 2006-2010 dönemine göre daha yüksek petrol fiyatları, emtia mallarına artan uluslararası talep ve Kashagan bölgesinde 2012 sonunda petrol üretimine başlanmış olması ile petrol üretimindeki artış paralelinde ihracat gelirini artışı ile fazla vermiştir. Ekonomi 2016 yılında ise 8,9 milyar dolar açık vermiştir. Kazakistan'ın cari işlemler açığının 2016 yılında 4,7 milyar dolar, 2017 yılında ise 2,5 milyar dolar seviyesine düşmesi ve önümüzdeki yıllarda da azalmaya devam etmesi beklenmektedir.

Kazakistan'a son dönemde giren doğrudan yabancı sermaye tutarı, büyük ölçüde ülkenin başlıca hidrokarbon projelerine doğrudan yabancı sermaye akışına bağlı olarak, Rusya ve Ukrayna gibi eski Sovyet Bloğu ülkelerine kıyasla çok daha yüksek düzeydedir. Petrol projelerine yatırımlar ülkeye doğrudan yabancı sermaye akışının önümüzdeki dönemde de sürmesini sağlayacaktır.

Dış Ticaret

Milyar USD

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
İhracat	88,1	92,3	82,5	79,4	45,9	36,8	48,3
İthalat	38,0	44,5	48,9	41,3	30,6	25,2	29,3
Hacim	126,1	136,8	131,4	120,7	76,5	62,0	77,7
Denge	50,1	47,7	33,6	38,1	15,3	11,6	18,9

Türkiye Kazakistan Dış Ticaret Seyri

Yıl	İhracat \$ / Bin	İthalat \$ / Bin	Hacim \$ / Bin	Denge \$ / Bin
2007	1.079.887	1.284.049	2.363.936	-204.162
2008	890.568	2.331.992	3.222.561	-1.441.424
2009	633.441	1.348.903	1.982.345	-715.462
2010	818.900	2.470.967	3.289.866	-1.652.067

2011	947.822	3.020.009	3.967.831	-2.072.187
2012	1.068.625	3.370.975	4.439.600	-2.302.350
2013	1.039.382	3.106.139	4.145.521	-2.066.758
2014	977.487	2.453.438	3.430.925	-1.475.950
2015	750.027	1.389.643	2.139.670	-639.616
2016	623.715	1.334.646	1.958.361	-710.930
2017	746.244	1.677.932	2.424.177	-931.688
2017 / (1-7)	442.419	903.055	1.345.474	-460.636
2018 / (1-7)	416.989	1.175.436	1.592.425	-758.447

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Kazakistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2015	2016	2017
	TOPLAM İHRACAT	750 157	623 715	746 586
9406	Prefabrik yapılar	8 034	7 029	43 270
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallerle kaplama metallere)	40 175	27 597	40 170
8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	24 000	10 135	25 061
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	19 440	15 459	20 137
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	19 337	10 442	17 134
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatla kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	21 629	16 150	16 498
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	15 671	8 033	15 592
6006	Diğer örme mensucat	437	2 178	14 659
6109	Tiştirler, fanılar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	15 412	13 729	14 072
5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	3 009	7 489	13 529

6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. eşya (örme)	12 280	14 393	12 637
8703	Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil)	3 886	8 641	12 347

Türkiye'nin Kazakistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2015	2016	2017
	TOPLAM İTHALAT	1 109 832	1 093 897	1 463 158
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	559 039	558 143	836 741
7901	İşlenmemiş çinko	155 685	163 567	210 504
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	211 651	199 722	202 197
7601	İşlenmemiş alüminyum	80 483	44 763	58 790
7801	İşlenmemiş kurşun	39 228	50 771	39 196
713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	1 765	4 988	34 210
1001	Buğday ve mahlut	8 916	19 754	32 600

Otomotiv Endüstrisi

Kazakistan'da her 1000 kişiye düşen motorlu araç sayısı 2015 yılı itibariyle 249'tür. Ülkenin motorlu araçlar parkının 4,5 milyon adet civarında olduğu tahmin edilmektedir. Karşılaştırma yapılabilmesi için bölge ülkelerinden Gürcistan'da her 1000 kişiye düşen motorlu araç sayısı 261, Azerbaycan'da 133'tür.

OICA verilerine göre Kazakistan'ın motorlu araç üretimi 2013 ve 2014 yıllarında 40.000 adedin üzerindeyken daha sonra sert bir şekilde düşmüş ve en son 2017 yılında 19.000 adet olarak gerçekleşmiştir. Ülkede Azia Avto firması Lada, Chevrolet, Kia, Skoda ve UAZ modellerini üretmektedir. Daewoo firması otobüs, Semaz firması kamyon üretmektedir. Ülkede ayrıca Hyundai, JAC ve Peugeot modelleri de üretilmektedir. IHS Markit ülkedeki motorlu araçlar üretiminin 2018 yılında 30.000 adede ulaşacağını tahmin etmektedir.

Kazakistan motorlu araçlar pazarı Türk Cumhuriyetleri içerisindeki en büyük pazardır. Pazar 2013 ve 2014 yıllarında 160.000 adedin üzerinde gerçekleşirken son üç yıldır 100.000 adedin biraz altında seyretmektedir.

Kazakistan Otomotiv Sektörü (Adet)

	2013	2014	2015	2016	2017
Üretim	40.684	40.162	14.477	10.651	19.071
Pazar	165.710	163.561	97.469	97.470	97.471

Kaynak: OICA

İHRACAT-İTHALAT

Ülkedeki üretimin iç pazar odaklı olması nedeniyle Kazakistan'ın önemli sayılabilecek bir otomotiv ihracatı bulunmamaktadır. Ülkenin otomotiv ithalatı da 2013 yılında 4,5 milyar USD iken son yıllarda düşüş göstermiş ve 2017 yılında 1.75 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Ülkenin otomotiv ithalatında öne çıkan ürün grubu 550 milyon USD ile binek otomobiller, 296 milyon USD ile eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar, 287 milyon USD ile yan sanayi ürünleri, 189 milyon USD ile karoserler, 165 milyon USD ile traktörlerdir. Ülkenin otomotiv ithalatında önde gelen ülkeler ise Rusya, Japonya, Çin, Almanya ve Belarus'tur.

Kazakistan'ın Otomotiv İthalatı

Milyar USD	2015	2016	2017
87 faslı	2	1,1	1,75

Kaynak: Trademap

Kazakistan'a yönelik otomotiv ihracatımız 2013 yılında 53 milyon USD'ye kadar yükselmişken, daha sonraki yıllarda düşüş göstermiştir. 2017 yılında 36 milyon USD olarak gerçekleşen ihracatımızda 16 milyon USD ile yan sanayi ürünleri 12 milyon USD ile binek otomobiller ve 3,5 milyon USD ile otobüs minibüs midibüsler öne çıkmaktadır.

Türkiye-Kazakistan Otomotiv İhracatı (Milyon USD)

2013	2014	2015	2016	2017	2018*
53	50	28	28,5	36	36

Kaynak: TİM

*Ocak-Kasım

Kazakistan’a yönelik otomotiv ihracatımız 2018 Ocak-Kasım döneminde %13,5 artarak 36 milyon USD olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde Kazakistan’a yönelik otomotiv ihracatımızın 10 milyon USD’si yan sanayi, 17 milyon USD’si binek otomobiller, 5 milyon USD’si otobüs-minibüs-midibüs’ten oluşmuştur. Yılın tamamında bu ülkeye yönelik otomotiv ihracatımızın 40 milyon USD’yi aşması beklenmektedir.

Kazakistan’ın Türkiye’den Otomotiv Ürünleri İthalatına Uyguladığı Gümrük Vergileri:

8702: 0-%15

8703: 0-%21

8704: 0-%15

8708: 0-%5

Sonuç olarak Kazakistan Türk Cumhuriyetleri içerisindeki en büyük Pazar konumunda yer almaktadır. Ülkede üretim adetleri düşük olsa da üretilen model sayısı fazladır. Ancak Kazakistan pazarında Rusya’nın büyük ağırlığı bulunmaktadır.

Ülkemizin Kazakistan’a otomotiv ihracatının yeterli olmadığı da gözükmemektedir. İki ülke arasındaki yakın siyasi ve kültürel ilişkiler de dikkate alındığında kısa vadede bu ülkeye yönelik otomotiv ihracatımızın yeniden 50 milyon USD’nin üzerine çıkması, orta vadede ise 100 milyon USD’ye ulaşması hedeflenebilir.

YASAL UYARI Bu rapor Birliğimiz uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Birliğimiz hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir. Birliğimizin yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.

Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik mal grubu bazında otomotiv ihracatı – USD

Grup 3	Ülke	2016 Ocak - Aralı	2017 Ocak - Aralı	Değişim FOB D%
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV YAN SANAYİİ	KAZAKİSTAN	15.818.293	16.253.408	2,75%
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV ANA SANAYİİ BİNEK OTOMOBİLLER	KAZAKİSTAN	7.375.209	12.334.901	67,25%
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV ANA SANAYİİ OTOBÜS.MINİBÜS.MİDİBÜS	KAZAKİSTAN	132.030	3.443.238	2.507,92%
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV ANA SANAYİİ ÖZEL AMAÇLI MOTORLU TAŞITLAR	KAZAKİSTAN	3.024.676	2.486.290	-17,80%
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV ANA SANAYİİ EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR	KAZAKİSTAN	1.826.445	849.515	-53,49%

Grup 3	Ülke	2017 Ocak - Kasım	2018 Ocak - Kasım	Değişim FOB D%
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV ANA SANAYİİ BİNEK OTOMOBİLLER	KAZAKİSTAN	10.810.437	17.323.883	60,25%
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV YAN SANAYİİ	KAZAKİSTAN	15.325.835	9.774.951	-36,22%
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV ANA SANAYİİ OTOBÜS.MINİBÜS.MİDİBÜS	KAZAKİSTAN	3.443.238	5.034.053	46,20%
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV ANA SANAYİİ ÖZEL AMAÇLI MOTORLU TAŞITLAR	KAZAKİSTAN	1.423.014	3.196.616	124,64%
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV ANA SANAYİİ EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR	KAZAKİSTAN	634.240	616.111	-2,86%

Potansiyel Arz Eden Ürünler¹

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2017 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2017 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2017 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2017 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2016- 2017 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2016- 2017 (%)	Ülkenin İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları 2017 (%)	Ülkenin İthalatta Uyguladığı Gümrük Vergisi Oranları (%) ortalama)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	311,5	0,36	1148,2	1	-37,9	24,7	Rusya (%58,3) Çin (%21,5) Beyaz Rusya (%5,1) ABD (%4,2) Japonya (%3,8) Türkiye (%0,1)	Rusya (%0) Çin (%10,1) Beyaz Rusya (%0) ABD (%10,1) Japonya (%10,1) Türkiye (%10,1)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8703	Otomobiller	551,2	12,35	11814,9	1	42,9	32,4	Rusya (%47,9) Japonya (%29,8) ABD (%7,4) Almanya (%5,5) Özbekistan (%4,9) Türkiye (%2,1)	Rusya (%0) Japonya (%16,2) ABD (%16,2) Almanya (%16,2) Özbekistan (%0) Türkiye (%16,2)

¹ T.C. Ticaret Bakanlığı Ülke Masaları Bölümünden alınmıştır.

Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	296,1	0,85	4821,1	1	- 53	69,4	Rusya (%29,7) Çin (%20,3) Beyaz Rusya (%17) Tayland (%12,7) İsveç (%4,1) Türkiye (%0,3)	Rusya (%0) Çin (%11,4) Beyaz Rusya (%0) Tayland (%11,4) İsveç (%11,4) Türkiye (%11,4)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	286,7	7,39	4113,9	2	-4,8	42,8	Rusya (%48,9) Çin (%15,8) G. Kore (%5,8) Almanya (%4,2) Beyaz Rusya (%4,1) Türkiye (%1,5)	Rusya (%0) Çin (%1,9) G. Kore (%1,9) Almanya (%1,9) Beyaz Rusya (%0) Türkiye (%1,9)